

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXXIII, 4

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

julij-avgust (julio-agosto) 1986

Koroški Slovenci

„Koroški Slovenci smo danes, ko nam nemškonalna gonja odreka celo to minimalno rešitev, v situaciji tistega dediča, ki je dobil od premoženja svojih staršev le desetino. In še to mu želi vzeti njegov brat. V prvi vrsti se bo v tem primeru dedič moral pobrigati za to, da si bo ohranil vsaj to minimalno dediščino, šele potem se bo mogel obrniti na starše in zahtevati še ostalo.

Koroški Slovenci moremo v teh težkih, morda najtežjih trenutkih našega narodnega obstoja po izselitvi koroških Slovencev in po padcu obvezne dvojezične šole samo upati, da bo pri pristojnih v deželi in državi zmagala trezna presoja in da bodo zagotovili težko preizkušeni narodnostni skupnosti na avstrijskem jugu tisto, kar ji gre. Meje, za katere se nekateri tako bojijo, so trdne tako s strani koroških Slovencev kot tudi s strani Jugoslavije, ki je pristopila k avstrijski državni pogodbi. Rušenje obstoječih meja bi bilo danes kjerkoli v Evropi povezano s tveganjem tretje svetovne vojne.

Slovenci kot lojalni avstrijski državljani ne želimo ne več in ne manj kot polno izpolnitev vseh zajamčenih pravic in razmere, ki nam omogočajo ustrezno rast v enakopravne državljanke in Evropejce.“

Dr. R. Vospernik

Nova Mladika, 12/1972,
str. 445, 446.

koroški trenutek

ZGODI se, da pridem po Ljubeljskem klancu, mimogrede obiščem cerkvico sv. Lenarta pri Brodi, kmalu nato prestopim Dravo pri Mostu in se po znanem ostrem zavoju ceste napotim v smeri proti Celovcu. V tistih krajih vem za vsak kamen, poznam vsako drevo ob cesti. Nekoliko od Ivovja zavijem na levo – tam, kjer je Vetrinj – in grem, kot pred štiridesetimi leti, ob jezeru mimo Sekire do Otoka, k Vrbski Mariji. Tam sem bil na posestvu pri Sileju, ki je imel hotel ob jezeru, njive in travnike pa po bližnjem hribovitem svetu. Tam je še vedno moj koroški dom.

Ob nedeljah sem pri maši v cerkvi na polotočku. Ko grem mimo visokega župnišča, se ozrem na podstrešje, kjer so gotovo še stare slovenske knjige v zaboju in košarah – koledarji, molitveniki, pesmarice, povesti. Tam sem našel košček svoje domovine. In zdaj sedim mirno (kakor takrat, varno in v miru, moj Bog!) v gostišču ob jezeru in gledam koroško zemljo in nebo. Mislim na trenutek slovenskega družbenega in političnega položaja na Koroškem, ki se je po izpadih na dvojezične napise poslabšal; listam po časopisju, ki na splošno ni naklonjeno manjšinski narodni skupnosti, v bistvu je odraz restriktivne avstrijske zakonodaje. V šoli in v javnosti se vse manj sliši slovenska beseda, in je pričakovati, da pomanjkljiva jezikovna izobrazba prinese še težje čase.

Kljub vsemu govorim o koroški slovenski besedi in o slovstvenem ustvarjanju na Koroškem. Ena najvažnejših leposlovnih stvaritev – Lipuševe „Zmote dijaka Tjaža“ – je izšla pri založbi Obzorja v Mariboru. Ne poznam vseh pesniških zbirk Milke Hartman, a vem, da so nepogrešljive, kakor je nepogrešljivo „Tihožitje“ Erika Prunča ali pesmi Gustava Januša – v njih se preliva čas v podobah čakanja – in kot so mnoga druga imena v koroški literaturi nepogrešljiva: Eller, Messner, Polanšek, Kokot, Wakounig, Smolle... Folklorna plast se umika izrazu širšega slovenstva. Koroška kultura – slovenska kultura.

Najboljša literarna revija je tam že petindvajset let Mladje; objava v Mladju je za vsakega pesnika ali pisatelja važen dogodek. Redno objavlja literaturo Družina in dom. Že tri leta pa si ustvarja svoje mesto v slovenskem kulturnem prostoru tudi Celovski Zvon. Skušam se utrditi na posebni ideološki razmejitveni črti. Ob vsem tem razvoju premišljam o času štiridesetih let, ki sem ga – kot številke globlje življenjske revije – dal vezati v eno knjigo, ki jo nosim zdaj s seboj.

Z Otoka grem, ko je delo na polju že opravljeno. Vzpnem se na Hodiše in jo od tam po križnih poteh in stezah Gore uberem preko gozdov in samotnih pašnikov do Velinje vasi. Nedaleč od tam prestopim Dravo in pri Poljani zavijem na levo. Sem v Spodnjem Rožu. Od Bistrice grem že proti domu. Pri Strugi se še enkrat ozrem na drugi breg – na tisti zavoj ceste pri Mostu. Vso pot pešačim sam, kot pred mnogimi leti, z domovino v srcu, in vse povežem v eno: vsa leta, vse moje kraje.

Fr. P.

„NARODNO BLAGO JE NEIZČRPLJIV VIR, H KATEREMU SO SE ZATEKALI IN KAMOR HODIJO ŠE DANES VSI USTVARJAJOČI UMETNIKI SPOZNAVAT DUŠO IN ZNAČAJ NARODA.“

Rav. Marko Bajuk, 25 let po njegovem odhodu.

odlična predstavnika slovenske koroške med nami v argentini

Do slovenske Koroške imamo Slovenci po svetu posebno ljubezen. Saj ko pojemo „Gor čez izaro“, mislimo ob besedah „kjer je dragi dom z mojo zibelko“, na naš narodni izvor, da je Koroška „zibelka“ našega naroda.

Iz te ljubezni pač zlasti v Severni Ameriki živeči rojaki že od začetka izselitve v „novo domovino“ v tej ali oni obliki soživijo s slovensko Koroško, celo z žrtvami. Ko so se na primer Korošci v prvih letih po vojni obrnili na izseljenske rojake s prošnjo, da bi pomagali k vstajenju Mohorjeve družbe, in ko so zdaj gradili njen dijaški dom, Modestov dom v Celovcu, so se rojaki iz Severne Amerike lepo odzvali. Tako v Združenih državah kot v Kanadi imajo takozvani novonaseljenci za sožitje s Koroško posebne ustanove. Slovenski študentje iz Severne Amerike so šli uživati počitnice na Koroško. Pevske turneje koroških zborov po Združenih državah in Kanadi in obratno izhajajo ne toliko iz želje po izmenjavi pevskih dosežkov kot iz medsebojne slovenske ljubezni. Pa tudi številni posamezniki, ki potujejo v stari kraj, pohite ne le v matično domovino, ampak tudi v drago jim koroško zemljo, posebno tisti, ki so se zatekli v novi svet preko koroških begunskih taborišč.

Slovenci, ki nas je Previdnost po drugi svetovni vojni povedla v Argentino in tu sestavljamo razmeroma živo slovensko skupnost, pač le samo kot posamezniki tu in tam obiščemo koroško zemljo. Večja krajevna razdalja, ki nas loči od Evrope, otežkoča, da bi večje skupine argentinskih rojakov obiskovale Koroško, posebno ker so tudi ekonomske možnosti tukajšnjih Slovencev radi razmer Južne Amerike jako skromne. Pa tudi iz Koroške se le redki posamezniki utrnejo v naše daljave. Zato je nam v Južni Ameriki, tudi novemu tukajšnjemu rodu, pa naj mu učiteljstvo še s tako ljubeznijo govori o slovenski zibelki – Koroški, težje soživeti s slovensko Koroško, s katero tudi v reševanju njenih problemov domala nič ne sodelujemo.

V Argentini smo pa zato še s posebno pozornostjo in ljubeznijo pozdravljali že trikrat k nam došlega, a na Koroškem kar že zakoreninjenega našega begunskega rojaka, župnika Vinka Zaletela, ko nam je v besedi in sliki predstavljal naravne in narodnostne zaklade slovenske Koroške. Ob zadnjem obisku pred nekaj leti pa nam je ta naš prijatelj pripeljal s seboj celo pristnega Korošca, rektorja Katoliškega doma v Tinjah, vodilnega slovenskega koroškega duhovnika Jožeta Kopeiniga. Ta slovensko zavzeti koroški duhovnik je ob svojem stiku s Slovenci v Argentini ugotovil, da bi bil tudi obisk kakih laičnih predstavnikov slovenske Koroške za Slovence v Argentini, pa morda tudi za Korošce same zelo koristen. Zato je Jože Kopeinig po svojem povratku na Koroško dal pobudo in tudi omogočil Slovenski kulturni akciji s sedežem v Argentini, da je zdaj mogla povabiti v Argentino dva, danes pač najpomembnejša predstavnika slovenske krščanske koroške skupnosti: dr. Reginalda Vospernika kot ravnatelja slovenske gimnazije v Celovcu in glavnega urednika revije Celovski zvon, in dr. Janka Zerzerja kot sedanjega predsednika koroške Krščanske kulturne zveze. Oba povabljenca sta se povabilu odzvala in bosta v mesecu avgustu letos žrtvovala tri tedne svojega dragocenega časa obisku slovenske krščanske izseljenske skupnosti v Argentini.

S svojim povabilom želimo argentinski Slovenci na eni strani dragima koroškima gostoma pokazati prizadevanje slovenske izseljenske skupnosti za ohranjanje slovenstva v deželi, kjer živimo, na drugi strani pa po njiju spoznati problematiko današnje slovenske Koroške, predvsem v narodno-kulturnem pogledu.

S ČIM VSE BOMO SKUŠALI GOSTOMA POKAZATI NAŠA SLOVENSKA PRIZADEVANA V ARGENTINI?

Z njima bomo obiskali kar se da vsa slovenska središča v Velikem Buenos Airesu in v Mendosi in ju seznanili z delovanjem tamkajšnjih organizacij. – Povedli ju bomo na Mladinski dan v Ramos Mejía in na Mladinski glasbeni festival v Slovenski hiši. Slovenski ljudskošolski tečaji se bodo zbrali v tem slovenskem središču prav zato, da koroška gosta doživita tudi te najmlajše poganjke slovenske argentinske skupnosti in da jih s svojo navzočnostjo opozorita na koroške bratce in sestrice. – Gosta se bosta udeležila ponovitve dr. Kremžarjeve drame iz slovenske polpreteklosti in sedanjosti „Živi in mrtvi bratje“ v dvorani Doma v San Justo. Udeležila se bosta tudi slovenske uprizoritve zgodovinskega prikaza začetkov kolonizacije Južne Amerike, Zavalijeve oderske epopeje „Osmi dan“ v Slovenski hiši. Prisostvovala bosta koncertu mezzosopranistke Bernarde Fink in njenega brata baritonista Marka Finka v veliki dvorani Slovenske hiše. – Obiskala bosta filozofa dr. Vinka Brumna, in pomembna likovna umetnika, slikarico Baro Remec in kiparja Franca Ahčina, pa še druge slovenske ustvarjalce, posebno pa častnega predsednika SKA dr. Tineta Debeljaka. Udeležila se bosta odprtja slikarske razstave Ivana Bukovca v gornji dvorani Slovenske hiše. – Pri slovenskih mašah in na romanju v Lourdes bosta mogla doživeti tudi vernost rojakov v Argentini. – Pri poslovilnem „Koroškem večeru“ v Slomškovem domu bosta spoznala pevske dosežke obnovljenega argentinskega „Gallusa“ in se srečala s predstavniki prav vseh slovenskih organizacij pri slavnostni večerji po njem.

KAKO BOSTA PA KOROŠKA GOSTA PREDSTAVLJALA DANAŠNJO SLOVENSKO KOROŠKO REALNOST?

V tritedenskem bivanju med nami bosta pri vseh srečanjih s predstavniki slovenske skupnosti in z drugimi posamezniki razdajala iz svojega bogatega pozna-

DR. REGINALD VOSPERNIK

nja razmer na Koroškem. – Z dvema predavanjema v okviru kulturnih večerov SKA in ob ostalih nastopih nas bosta posebej seznanjala s koroško preteklostjo in sedanjo narodno stvarnostjo. – Navezala bosta stike s celotnim slovenskim izseljenstvom v Argentini, kateri naj bi v prihodnje stalno oživljali naše medsebojne odnose in nas podpirali v doseganju skupnega cilja: rast krščanskega slovenstva v koroškem zamejstvu in argentinskem izseljenstvu. – Ob srečanjih z novim slovenskim rodom v Argentini bosta le-temu približevala koroško mladino in bosta iskala z njimi poti do bodoče njihove povezanosti v prid slovenstva, kjer koli obstoji in živi. – Po povratku na Koroško bosta koroškim rojakom pričala o našem veselem prizadevanju za ohranjanje slovenstva v Argentini, ki naj rojeva vedno večje sadove prav z naslonitvijo tudi na Koroško in ostalo slovensko zamejstvo.

Opozarjamo, da bosta tednika „Oznanilo“ in „Svobodna Slovenija“ pravočasno sproti z oglašitvijo opozarjala rojake na vse zgoraj navedene prireditve, v kolikor jih bo organizirala ob prihodu koroških gostov Slovenska kulturna akcija, in na katere že s tem opozarjamo in vabimo vslovensko kulturno javnost.

L. L.

DR. JANKO ZERZER

pismo iz tokia, zavitega v dezevne megle, pomesane s soparico

Dragi Glas!

Najprej prisrčne pozdrave, kljub zgoraj navedeni zemljepisni legi: neverjetno, kako se človek polagoma navadi tudi na tak način bivanja, ki povzroča tudi Japoncem pre-glavice. Ali se motim, ko čutim, da se časovni presledki med najinimi razgovori (lahko bi jim rekli: monodialogi) daljšajo... upam, da je to le začasno in da naju oba mrcvarijo razni nepredvideni posli, ki silijo k takojšnji rešitvi, ki pa se ne da zmeraj takoj izsiliti. Kakorkoli že – oni dan sem bral v avstrijskem časopisu *Präsens* od 8. maja t. l., da so ameriški psihiatri ugotovili, da so pesmi odlično zdravilo proti „stresu“, pa naj kdo pesmi sam bere ali pa nau/fih drugi berejo; po branju se je na stotine oseb počutilo razbremenjenih in zmožnih ravnotežja... Prosim, posreduj to vest dragi SKA, ki najbrž preživlja nespečne noči ob misli na deficit tolikih pesniških izdanj; in vendar opravlja ogromno delo tudi v tem smislu (naj ji Bog nakloni še dolgo življenje!).

Zdaj pa k stvarém: najprej iz srca hvala za novi *Med XXI*. 1985 3/4; zunanja barvna oprema me je očarala, posebno ker objema tudi zadnji del ovitka in tako ustvarja celoto. Črno-bele fotografije Savinškinih slik pa me niso mogle očarati; zame je barva bistveni del slike in tako lahko le slutim lepoto Savinškinih slik – posebno oni o Poroki in Sestanku –, dojeti pa je ne morem. Razumeni tudi Ska-ino finančno zadrego v zvezi s pravo barvno reprodukcijo; morda pa bi ena sama odtehtala vse črno-bele? Pri nas se v take vrste zagati radi zatečemo k izrazu: *Skáta ga náj* (po naše napisano in čemur bi rekli: Trenutno ni izhoda; kadar smo posebno vljudni, namesto „náj“ pravimo „arimasén“, kar pa zagate ne razvozla).

Ker sva se bila nekoč pobotala, da bom karseda kratek v svojih pismih, se tudi tokrat omejim na pesmi. Prva Terseglavina pesem nosi naslov *Biser*, a resnični biser se mi zdi le pesem z naslovom *Konec spomina*, ker je tako lepa po izvirnem ritmu in izvirni podobi, ki oblikuje celotno pesem. Na nekako drugo mesto bi

potem postavil pesem *Spomin*, na tretje pa ono z naslovom *Biser*; posebno v tej zadnji ni tiste pesniške sile, ki je oblikovala *Konec spomina*; ne vem, morda je temu kriv ritem, ki je preigriv za težko snov. Njene pesmi od strani 232 do 234 se mi zdijo, da so bile „komponirane“ ob drugačnem času kot ostale, morda celo dolgo pred ostalimi odnosno tistim Križevim potom, ki me je bil svoje dni tako zagrabil in me še ima prevzetega; morda pa je spet rima kriva, da se v teh *Pesmih* podobe – nekatere pretežke, nekatere prelahke – (vsaj v meni) ne spremenijo v odgovarjajočo jim resničnost. Menim, da je pesnica našla tisto svojsko skrivnost ustvarjanja – in s tem sebe – v pesmi *Konec spomina* (in seveda v Križevem potu); če imaš kakšno možnost, da ji pišeš, ji to povej, da bo z novo močjo nadaljevala svojo pristno pesniško pot.

Tokrat je Rakovčev izbor *Posnetih sonetov* bolj kot kdaj prej očarljiv; že zdaj se veselim njegove napovedane zbirke podobnih *Posnetih sonetov*; kakšna pestrost doživetij, kakšno bogastvo podob in upodobljenih spoznanj! Isto bi si ne upal trditi ob Rakovčevi izvirni pesmi *Trk*, na strani 245: slutim, za kaj gre, in čutim dramatično, a ne vem prav, za kaj gre; kdo je ta „on“ odnosno protiigravec v pesmi? Ker ne vem, kdo je nasprotnik, ne čutim tragike *trka*; verz „Zadnji bo zapel alelujo!“ me tudi ne prepriča, iz istega razloga in ker zveni malce prozaično: morda zato, ker je vsa pesem z izjemo teh štirih besed kar živa od konkretnih podob.

Našega indijskega pesnika Cukaleta bi rad opredelil kot „pesnika v deželi brez poti“; s svojima pesmima *Sv. Janez de Britto* in *Kdo sem? Kdo si?* je znova osvetlil svoj nedvomljivi pesniški dar, ki je – se mi zdi – kot pregovorni indijski biser, ki mu je treba nadaljnega preoblikovanja, da zažari na edinstven način. Ob obeh pesmih (na str. 211 in 212) zadahi skrivnostna Indija po od pesnika izbranih besedah in podobah; toda Cukaletova naloga je veliko težja od poslanstva drugih pesnikov, ker ga mika in do neke mere že osrečuje tudi nadnaravni svet, ki ga je tako

teško ponazoriti s čutnimi podobami, ki ostanejo podobne v polnem pomenu besede. Zdi se mi, da takratni pesmi še čakata na izpolnitev: da bi lahko dojeli v pesmi o mučencu Janezu de Britto lepoto darovanja življenja, da bi tudi drugi mogli živeti resnično življenje; in v pesmi Kdo sem? Kdo si? Kristusovo bližino, ki je zmeraj takoj tudi daljava, ki se ji vendar nepretrgoma bližamo, ker nam razodeva svojo edinstveno lepoto v dobroti — če nisem prav zadel srčik pesmi, naj mi dragi pesnik oprusti. In naj nikdar ne pozabi, da pričakujemo od njega še več pesmi: kdo nam bo sicer pel tako kot on?

Debeljakov prevod Spifertove Pesmi rodni zemlji je mojstrsko lep in pesem preseneča z bogastvom podob, ki so vzete iz dnevnega življenja in vendar resnično pesniško povezane tvorijo novo, razodevajočo celoto. Le del drugega verza ne razumem prav; kaj je „del širše domovine tvojé“? Če se „del“ nanaša na rodno zemljo, bi „svojé“ ne bila prava beseda?

Vinka Rodeta Otok miru (Počitniški zapisi) bi lahko postal pesem v prozi, tako lepo sveže zaživi argentinska pokrajina pod njegovim peresom; motijo me stavki in izrazi, ki potegnejo pisanje na raven, recimo, časopisnega poročila. Tekst bogati dvoje pesmi; v prvi, ki se začne z besedo „Silni“, moti v tretji kitici beseda Hermano, ne ker je španska, ampak ker zlomi ritem pesmi; v drugi pesmi, ki se začne z besedo „Blazena“, me moti verz „A to popoldne zapelo na struno je novo“: ne vem, ali je temu kriv nenaden pretekli čas, kjer so ostali glagoli v dovršenem sedanjiku, ali pa izraz „na novo struno zapeti“, ki ima tudi v navadni govorici širok pomen. Pri Rodetu občudujem pogled, ki zajame podrobnosti v določeno, pomenljivo celoto; najbrž se bo moral nekoč odločiti, ali se bo posvetil pisanju pesmi v prozi, to je, pesniški prozi: pisanju o stvareh, ki so del vsakdanjega življenja, in vendar polne lepote. Menim, da ima Rode takšen talent.

Dragi Glas, ne zehaj — končal sem. Dremavica prihaja tudi k meni na obisk, a ne zaradi obiska, ampak zaradi vlažnega južnomorskega zraka, ki se je pravkar izkrcal v tokijskem pristanišču. Ne zehaj v drugo — končam. Kot zmeraj,

z daljnovzhodnim smehljajem Tvoj vdani

Vladimir Kos.

Izid natečajev S.K.A.

V soboto 2. avgusta sta se v Slovenski hiši v Buenos Airesu zbrali ocenjevalni komisiji natečaja za eseje in razprave ter literarnega natečaja.

Prvega je omogočil dr. Peter Urbanc. Žirija (dr. V. Brumen, prof. B. Fink, L. Lenček, dr. K. Cukjati, dr. A. Fink, dr. J. Rode in dr. J. Velikonja) pa je tako razdelila nagrade:

1. nagrado: Andrej Rot (Argentina): Jurčičeva rast iz narodnosti v državnost ali bodočnost slovenstva v antipodah.
2. nagrado: Lev Detela (Avstrija): Slovenska bodočnost in problem narodne sprave v luči zdamskih politično-duhovnih izkušenj.
3. nagrado: Tone Arko (ZDA): Kultura in prosveta, to naša bo osveta?

Literarni natečaj je omogočil N.N. iz Buenos Airesa. Komisija (dr. T. Debeljak, Ladislav Lenček, T. Debeljak ml., Pavel Fajdiga, arh. Jure Vombergar) pa je odločila, da nagrade prejmejo:

1. Vladimir Kos (Japonska): Noč in velemestne luči.
2. Tone Brulc (Argentina): Ljudje na robu, Otroci Jurja Orwella, Smrt DP-jevca (tri črtice).
3. Vinko Rode (Argentina): Deltaši, in Andrej Rot (Argentina): Anámnesis

divjige knjige

Das slowenische Wort in Kärnten — Slovenska beseda na Koroškem

Kakor ptič pelikan razkljuje prsi, da dá mladičem hrane, tako je nekoč slovenska Koroška dajala dušne hrane z Mohorjevo družbo Slovincem. Kakor je ptič Feniks zgorel in se znova rodil iz pepela, tako je vzknila nova slovenska literarna generacija na Koroškem, ki nam jo predstavlja zbrano v dvojezični antologiji (slovensko-nemški) „Das slowenische Wort in Kärnten — Slovenska beseda na Koroškem“.

„Slovensko besedo na Koroškem“ so lani priredili štirje izdajatelji: dr. Reginald Vospernik, ravnatelj slovenske gimnazije v Celovcu, dr. Pavle Zablatnik, gimnazijski ravnatelj v pokoju, literarni zgodovinar in etnolog, dr. Erik Prunč, docent slovske filologije v Gradeu, in Florjan Lipuš, šolski nadzornik, pisatelj in publicist pri Sv. Filipu pri Ženeku. Izdala jo je na 648 straneh Avstrijska državna založba na Dunaju in ji je spremno besedo napisal avstrijski predsednik dr. Rudolf Kirschlager, želeč ji, da bi pripomogla k osvetlitvi koroških Slovencev, obenem pa naj bi bila most k boljšemu razumevanju njihovim nemško govorečim rojakom.

V uvodu dr. Reginald Vospernik razloži, kako je prišla pobuda za izdajo od avstrijskega pisatelja in esejista Györgya Sebestyena, pomagalo pa je pri izdaji tudi državno tajništvo in ministerstvo za vzgojo, umetnost in šport. Torej pobuda in pomoč, odkoder je ne bi pričakovali. Kaj pa Ljubljana? Ni bilo tudi v slovenskih interesih, da bi se pismenstvo in slovstvo koroških Slovencev poznalo tudi pri nemško govorečih ne samo Avstrije — ampak nemško govoreči svet? Bila je tudi tu prilika, da se pokaže in dokaže enoten slovenski prostor!

Knjiga je za Korošce in Slovence epohalno delo, saj prikaže Zablatnik od naselitve Koroške, njenega pokristjanjenja, ustoličevanja koroških knezov, vse kar je ostalo napisanega od Brižinskih spomenikov do l. 1500. Nekatere stvari so bile poznane, druge ne. Brižinske spomenike dobimo preslikane (drugi del) s slovenskim in nemškim prevodom (škoda, da niso istega storili tudi s prvim in tretjim), medtem ko je obred ustoličenja iz „Schwabenspiegla“ pisan v srednjeveški nemščini s prevodom v sodobno.

O pomanjkanju pisanih virov za celih štiristo let, nam Zablatnik razloži, da stvariteljska sila ni ponehala — kaže se v pravljicah, pripovedkah in ljudskih pesmih — kar je bilo napisanega, je pa najbrž izginilo za časa kmečkih uporov, vpadih Turkov in medsebojnih sporih za dediščine. Seveda se je narodno blago ohranilo med ljudstvom, čakalo je samo zbiralcev, ki so odkrili v prejšnjem stoletju: ajdi, škopnjak, škrtati, Pehtra baba, divja jaga, rojenice vile, pripovedka o kralju Matjažu in Lenčici, je narod po svoje predelal. Rast narodnega etosa je ohranjena prav v pravljicah, bajeslovnih, religioznih in zgodovinskih motivih.

Obdobje od protireforme do konca prve svetovne vojne sta obdelala Zablatnik in Prunč. Poudarek, ki je vreden premišljevanja, je na avstrijski dvojezičnosti, na katero naj bi slovenščina malo vplivala. Včasih smo mislili, da je slovenski prispevek zelo majhen, vendar se je izkazalo, da je to zmeta. Vpliv slovenskega slovstva je obdelan z estetskega, socio-literarnega in z občevalnega stališča. Poseben koroški pojav — koroški bukovniki — pesniki, pisatelji, dramatik, skladatelji in priložnostni govorniki, je imel velik vpliv na koroške Slovence. Navadno smo omenjali samo dva — Mihaela Andrejaša in Andreja Susterja-Drabosnjaka — vendar nam Zablatnik pokaže tudi na njune prednike in da tradicija bukovnikov sega do naših dni.

Poglavje od prosvetljenstva je obdelal Prunč. Tako on kot Zablatnik podrobno navajata vezi Koroške s Slovenijo v tem času. Prunč prav odpira nova obzorja raziskovalcem slovenščine, n. pr. z Gutschmannovim odklonom Pohlinovega

vpliva na koroške dialekte. Čeprav se je že pisalo o Pohlinoi samovolji, je v „Slovenski besedi“ prvič jasno povedano, kdo se mu je postavil po robu, zakaj in v čem je obstajalo: Gutsmann ni maral sprejeti jezikovnih poskusov nastajajoče slovenske buržuazije, ki so pomenili odklon od tradicionalnega gledanja na jezik. Zahteval je izboljšanje jezika, enotnost in umevnost, ker smo se Kranjci že preveč navdušeno začeli zgledovati po Nemcih. Očitek je bil tih, vendar doslej še ne dovolj raziskan v njegovi slovnici „Windische Sprachlehre“ in v slovarju „Deutsch-windisches Wörterbuch“. Med novotarijami Marka Pohlina in tradicijo je Gutsmann izbral pravo pot: „Korošci so učili Kranjce!“ Posledica je bila, da se je Japljev prevod sv. pisma naslonil na ljudsko govornico, upošteval je pa tudi Gutsmannovo mnenje.

Tudi Urbana Jarnika dejavnost ni bila še povoljno ocenjena v slovenski literarni zgodovini. Po mnenju Prunča, Prešeren le ni prišel na tako prazno mesto, ker je bil Jarnikov pesniški opus pred Prešernovim.

Slovstvo po prvi svetovni vojni je obdelal znova Zabltnik in nam odkril marsikatero uganko. Po plebiscitu je Koroška ostala izolirana, inteligenca in duhovščina sta emigrirali, koroški Slovenci so ostali ohromljeni zaradi slabih gospodarskih razmer, narasel je vpliv mesta in industrije, ki sta bila v nemških rokah, tako da so se Korošci znova omejili na ljudsko pesništvo, Drabosnjakov „Pasijon“ in igre ter Miklovo Zalo. Znova so se pojavili pesniki-bukovniki iz Rožke, Podjunske in Ziljske doline. Še večji udarec za njih pa je bila selitev Mohorjeve družbe, ki je pred par leti bila na višku naročnikov in ki je do konca vojne poslala med slovensko ljudstvo 16 milijonov knjig.

Medtem ko se je med obema vojnama v Sloveniji od tradicionalne vzgojno-religiozne literature že ločila druga zahtevnejša, modernejša, sodobna, ki je sledila evropskim tokovom, je ta še ostala na Koroškem.

S priključitvijo Avstrije k Nemčiji, je ta izgubila še nekaj obetajočih moči, ki se niso utegnile razviti: padel je Maks Sorgo na francoski fronti, Hani Weiss pri Harokovu, Katarina Miklav v Ravensbrücku v KZ.

Po dolgih letih se je le spomnila Slovenija svoje izgubljene hčerke — Koroške. Dr. Matjaž Kmecl je izdal l. 1976 antologijo koroške književnosti: „Ta hiša je moja, vendar moja ni“. V njej so prikazani književniki, ki so nosili težo in odgovornost za slovenstvo na Koroškem in ki jih Slovenija ni poznala: Jaka Špicar, Fran Eller, Milka Hartman, Anton Kuchling, Kristo Srienec, Lovro Kaselj. Celotna emigracija je omenil in pohvalil (Karla Mauerja, Metoda Turnška) in njena dela. Tudi „Koroško kroniko“, ki je bila ustanovljena z emigrantskimi močmi po angleški zasedbi.

Lahko bi bil prikazal tudi, zakaj je Koroška ostala pri religiozno-vzgojnem slovstvu, kot je to storil Zabltnik s številskami: po plebiscitu je odšlo v Jugoslavijo 42 duhovnikov — stebrov slovenstva na Koroškem, za časa Hitlerjeve okupacije pa jih je bilo 53 v ječah, pregnanih in v taboriščih smrti-KZ!

Ptič Feniks se je porodil znova, ko je umrl, na Koroškem pa je bilo veliko, preveliko obdobje od leta 1920 do 1945, ko se je ustvarjalnost Slovencev morala ustaviti. Zelo redki so bili ustvarjalci besede na Koroškem v tem obdobju, zato bi se morala matica skrušeno potrkati na prsi: „Odpusti nam, Koroška, da nismo storili vsega, kar bi morali za tebe!“

Prav tako bi lahko tudi po letu 1945 morali priznati, da niso storili, kar bi lahko in morali, ker ni vseeno, pretirani tisočletno kulturo in tradicijo, trdno vkoreninjeno v ljudstvu, ali pa mu vsiljevati tujo ideologijo, ki je ne pozna in ne mara.

Predolgo bi bilo naštevati vrsto pesnikov in pisateljev, ki jih nam predstavlja „Slovenska beseda“, da bi vse naštel. Vendar če pogledamo, kje so se učili, kje začeli pisati, se srečamo z imeni: Vera in dom, Koroška kronika, Nedelja, Celovski Zvon, Družina in dom, Mladje, Mladi rod, Sozvočje, Die Brücke, LOG, v študentovskih in semeniških listih, kakor je bila navada od nekdaj. Dober del mladih je študiral na Celovski gimnaziji in semenišču, drugi vsaj v slovenskih ljudskih šolah.

„Slovenska beseda“ je zgovoren dokaz, da si je Koroška ustvarila svoje oblikovalce besede in da ima močan naraščaj. Kar preseneča v takih vrstah antologij, je, da vsebuje dosti več poezije kot proze. Zdi se, da je tako v poeziji kot v prozi Koroška ubrala svojo pot. Če se ne razlikuje, se je vsaj oddaljila od matične. Zaenkrat še ne bolega preveč za panseksualizmom, karnizmom, reizmom, ludizmom, kozmopolitizmom, mazohizmom in drugimi izmi, ki jih očitajo matični in kar prav bo najbrž tako. Če ima priti sprememba, naj pride počasi po nujni časa in potrebi, ne pa po sili ali slepem posnemanju drugih. Antologija „Slovenska beseda na Koroškem“ je opremljena s slikami še živečih in že umrlih pesnikov in pisateljev, z njihovimi biografijami in bibliografijami, kazalom virov, literature in kratice ter imenskim kazalom.

T. B.

Glas Korotana

Za svojo dvajseto obletnico obstoja je dunajski visokošolski dom „Korotan“ izdal jubilejno številko „Glasa Korotana“. V prikupni obliki, z razkošnimi, barvanimi ilustracijami iz zgodovine Slovencev, nam številka 11. leto 1986 to pot prinaša novo procelje „Korotana“ z 19 metrov dolgim mozaikom. Osnutek za mozaik je izdelal akademski slikar Štefan Hauk iz ljubljanske Narodne galerije, izvedel pa ga je v mozaični tehniki dunajski umetnik W. Kocian. Monumentalno delo — ustoličenje karantanskih knezov — res lepo predstavlja slovenstvo v prestolnici Avstrije, Dunaju, in ga spominja na začetek državnosti Karantanije in Avstrije.

Tudi vsebina revije se nanaša v glavnem na isto temo; razprava dr. Jožka Šavlija o ustoličenju karantanskih knezov, Ivana Tomažiča povzetek razpravljanja o Venetih doma in v tujini in Mateja Bora „Negovske čelade“. Kot ljubitelj slovenske starine se je tokrat oglasil tudi specialist za slovensko heraldiko, Vinko Mirt s „Slovenskimi imeni mesecev“.

Čeprav se šavli v bistvu, kar se tiče ustoličevanja, ne oddalji od Boga Grafenauerja, ki velja za uradnega slovenskega zgodovinarja, se pa razlikuje po razlagi, s katero poseže tudi v ozadje, ki pa pri naših zgodovinopiscih ni bilo upoštevano, ne raziskano. Šavlijev poudarek je predvsem na simbolizmu, ki se ga poslužuje za posamezni kos obleke, besedila, jezika, celo kretenj udeležencev ustoličevanja. Trditev, da obred ni imel prave zveze s krščanstvom, ker je obred starejši, čeprav ga šavli povezuje vzporedno s krščanskimi simboli, bo tudi nova za slovenske zgodovinarje. Morebiti bi pri razlagi o udarcu na lice bila upoštevana še druga, da je kmet s tem, ko je kneza udaril na lice istega tudi z udarcem hotel opomniti, da je ljudstvo tisto, ki mu oblast daje, da ga pa ima pravico tožiti in kaznovati, v čemer je obstajala vloga koseškega sodnika ali sodnika dežele. Veliko važnost polaga šavli tudi na razliko med knežjim kamnom in vojvodskim stolom, ki ga večina ne razlikuje, vsaj po znanju, ki smo si ga pridobili v šoli. Če ni bilo razlike za nas, jo je bilo še manj za tujce, zato sta tudi povzetka v angleščini, predvsem pa v nemščini velike vrednosti. Veliko lahko odkrijemo, vemo, pišemo, toda kljub temu nas ne poznajo, če tega ne prevedemo za tujce.

Seveda se uradno zgodovinopisje doma ni strinjalo z novimi nazori Šavlija že ob „Venetih“, čeprav ima že pristaše venetske teorije in eden teh je prav Matej Bor, zaradi česar je nastala živa polemika, ki jo priobčuje Ivan Tomažič. Nanjo odgovarja v članku „Oživi Veneti“ domovinskim in tujim zgodovinarjem, ki se ne strinjajo z njo. Za njihovo zadržanje bi bil premil izraz „epistemološka aroganca ali superiornost“. Res je, da je šavli v „Veneti, naši davni predniki“ (Glas Korotana št. 10, leto 1985) uporabil večinoma lingvistične dokaze, čeprav se tega ni zavedal pri pisanju „Venetov“ in toponimiji srednje Evrope, vendar tudi odgovori in protidokazi niso bili na višini. „Da se s šavlijem in Tomažičem ne da razpravljati“, je bilo milo rečeno v „Naših razgledih“ (Andrej Pleterski in Marko Snój), čeprav so bili protidokazi revni.

Veliko bi k takšnemu načinu razpravljanja pripomogla kopenhaška fonematična šola, škoda le, da je to nova

smer v lingvistiki, ki je pa pri nas bila omalovaževana in zaradi nepoznanja ni bila upoštevana. Veliko težo bo pri tem imelo šavlijevo argumentiranje, da Slovani niso pobili vseh starosecev, in Grafenauerjeva trditev, da so imena slovenskih rek še predindoevropskega izvora. V tem pa sta šavli in Grafenauer pokazala na srčiko problema. Če jih novoselec niso pobili ali vsaj ne vseh, ker imena jim je nekdo pač moral posredovati, je s tem že del vprašanja slovenskega jezika in etnogeneze naroda že rešen. Seveda pri vprašanju jezika ni eden ne drugi pokazal na dejstvo, da je slovenski besedni zaklad skoraj popolnoma sanskritskega izvora (evropska veja), kar še ne bi imelo toliko pomena, če ne bi bilo slovnice, ki po Ferdinandu de Saussuru še po tisočletju ne trpi sprememb, kar se prav v našem primeru dobro vidi. Slovenska slovnica je točna kopija sanskritske po 3.500 letih, kakor jo dobimo že v Rigvedi. Sklanjatve in spregatvene paradigme so bile zapisane pred več kot 2.500 leti in so se prav v slovenščini najlepše ohranile.

Ima lingvistika uporaben in veljaven dokaz, ali služi sama pri dokazovanju? Seveda, če gre gorata, odtrgana, izolirana ozemlja, kjer selitev narodov ni mogla vplivati na spremembo prebivalstva. Sestav prebivalstva se je deloma spremenil, morda nekaj tudi jezik, toda ostali so ostanki jezika avtohtonih prebivalcev, deloma je ostala mitologija, toponimija, imena rek, gora itd. Gre za raziskovanje teh ostankov, in kar napravi vprašanje še bolj zamotano, je, da te ostanke dobimo tudi v drugih jezikih, n. pr. pri naših sosedih in drugih indoevropskih narodih v različnih variantah. Zaskrat bi te ostanke lahko imenovali „substratum“ jezikov, če se uporabljajo v večih jezikih v istem ali vsaj sorodnem pomenu. Vprašanje je le, koliko starost imajo — pri nekaterih je določljiva, pri drugih ne, pri nekaterih sega do semitskih jezikov, pri nekaterih sega čez nje. Če vzamemo pomensko pojem Boga (bog je pojem, ni ime!), ga dobimo že v Rigvedi kot nepravilni deležnik glagola bhavat=biti, v 16. stol. p. Kr., prav tako je semitski Yahve samo sedanji deležnik glagola biti, kjer so povzeli samo samoglasnike, ali noriški bog Noreja, ki je izveden iz nekega jezika, podobnega baskovskemu (semitskemu!), ki je bil izveden iz glagola norek=biti, kakor je tudi noriško kraljestvo (Noricum) še za časa Rimljanov bila Koroška. Bivali, prebivali so, naseljevali Koroško, kar je trdil že pokojni dr. Rajko Ložar. V vseh treh primerih dobimo časovno dobro določljivo dobo, ni pa tako vedno.

Skoraj nepremagljivo oviro pri teh vprašanjih predstavljajo te „substratum“ besede, če nekdo hoče graditi zgodovinsko ali jezikovno teorijo na njih, ker imajo zelo malo poznanih pomenov. Tako imamo iz venetščine komaj par besed, prav tako iz jezika Galcev, Samnitov, Antemitov, Oskov, Umbrov, Etrurcev, pri nekaterih ni niti descifrirana pisava. Po kvantifikacijski lingvistični metodi bi bil komaj določljiv odstotek substratuma, ki je opazen pri romanski, germanski, slovanski skupini jezikov, nekaj ga je pa celo iz dobe, preden so se ločili semitski in indoevropski jeziki in je skupen obema skupinama.

Zaskrat je to še drzen poskus, ki ga mora spremljati in utemeljevati arheologija z modernimi sredstvi raziskave. Delno se je to že zgodilo z razmejitvijo ilirske in halštatske kulture, v katero je spadala ketlaška, kar tudi ni tako malo.

Pomanjkljivost obeh teorij — uradne in venetske — obstoji v tem, da uradna ni dokončno utemeljila vseh svojih trditev (naselitev!), medtem ko venetska ne more zanikati naselitev, ker se je prav v slovenščini ohranilo toliko sorodstva s sanskritom kot v nobenem drugem indoevropskem jeziku (melodični naglas, sklanjatve in spregatvene paradigme, dvojina, aorist, raba predlogov, stopnjevanje pridevnika, štetje, besedni zaklad, mitologija, navade itd.). Čeprav je članek Mateja Bora neprepričljiv (Negovske čelade), pa prav v njem vidimo, da se še vedno kaj novega lahko odkrije. V tem primeru gre za tri črke, ki bodo služile, če se njegova razlaga ne potrdi, bodočim raziskovalcem (harigastiteivai=harigastiteivajul).

Vinka Mirta „Za naša domača, slovenska imena mesecev!“ bi najbrž morala iziti pred dobrim polstoletjem v domovini. V emigraciji so bili storjeni že poskusi — osebni seveda — vendar brez rezultatov, domovina pa po vpeljavi

sedanjih, mednarodnih imen mesecev najbrž ne bo imela dosti smisla, ker teži prav po internacionalizaciji.

Vsekakor Ivanu Tomažiču lahko čestitamo k dvajseti obletnici „Korotana“, prav tako „Glasu Korotana“, ter da je na predstraži slovenstva toliko časa vzdržal. Naj ne vzame tega kot poleno, ki so mu jih že toliko metali in mu jih še, ampak kot drobno, nedolžno trščico, ki naj njegovo vztrajnost še podžge.

T. B.

ustvarjalci ska

Milena Merlak in Lev Detela

Lev Detela se je spet udeležil mednarodnega pisateljskega srečanja v Brezah. Petnajstega mednarodnega srečanja pisateljev se je letos 9., 10. in 11. maja v Brezah na zgorjem Koroškem udeležilo preko 60 pisateljev iz 12 držav, med njimi tudi nekaj Slovencev — Jaro Dolar, Bogdan Pogačnik, Vladimir Gajšek, France Filipič in Tone Kuntner iz Slovenije, avstrijske Slovence pa sta (med drugimi?) predstavljala pisatelj Janko Ferk in naš član Lev Detela.

Poročila o tem srečanju so izšla v avstrijskih časopisih in tudi v slovenskem Delu 15. maja in 5. junija. Kljub napakam v tekstu, je v osrednji Sloveniji opazno odpiranje v zamejsko in zdonsko ustvarjanje (glej na drugi strani delni ponatis enega izmed obeh člankov).

Milena Merlak in Lev Detela sta se tudi predstavila na literarnem večeru 12. maja v Mohorjevi knjigarni v Celovcu številni slovensko in nemškogovoreči publiki. Predstavila sta lani izišlo trojezično pesniško zbirko *Kaj je povedala noč* ter novi pesniški izdaji založbe revije *Log: Milena Merlak Die zehnte Tochter* in *Leva Detela Testament des hohen Vogels*.

Omemba Leva Detela, Milene Merlak in SKA v ljubljanskem DELU

5. junija je v Književnih listih ljubljanskega dnevnika *Delo* izšel članek pisatelja *Bogdana Pogačnika* pod naslovom *Deteljica desetnikov ali nekaj dvoreznosti*. Spis opisuje mednarodni pisateljski pomenek v Brezah, predvsem o vtisu, ki ga je zapustil mladi slovenski koroški pesnik in pisatelj *Janko Ferk* ter o *Mileni Merlak* in *Levu Detelu*. *Lev Detela* in *Milena Merlak* „sta se rodila v Mariboru oziroma v Ljubljani, živita pa na Dunaju. To nekdanje, pa tudi danes narodnostno in književno mozaično dunajsko okolje je obema nedvomno tvoren okvir za raznoliko publicistično udejstvovanje. Osnova tega je gotovo objavljanje mednarodne literarne revije „Logos“ (prav *Log. Op. ur.*) na Dunaju, pri čemer nosita poglavitno pobudo in breme, čeravno se v impresumu vpisujejo kot podporniki tudi javni dejavniki od komisije UNESCO in ministrstva za kulturo do koroške deželne vlade. Osnovno vozlišče *Log(os)*a je zato tudi razumljivo predvsem posredovanje nemško avstrijskih, slovenskih, češkoslovaških, poljskih, romunskih in madžarskih tokov *Podonavja*. Vsekakor je *Detela* v zadnjih nekaj številkah revije koristno spomnil na slovenski kulturni delež v nekdANJI cesarski Avstriji, zlasti na dunajske stvaritve *Cankarja* in *Plečnika*, obenem pa ponudil nemško beročemu občinstvu tudi izčrpno osvetlitev nekaterih sodobnih slovenskih, pa tudi drugih jugoslovanskih pisateljev, zlasti *Krleža*. Še več — tudi zase lahko podpišem, da sem z zadovoljstvom prebral odprto, v nobeni smeri ideološko zaprto informiranje o tekočih knjižnih novostih, ne samo v Avstriji in Jugoslaviji oziroma Italiji, ampak tudi med slovensko emigracijo po svetu, zlasti v Argentini. Mislim, da bi se na tako odprtost, vsaj v obliki objektivne informacije morali navajati tudi v matični domovini. (Podčrtal urednik.)

Lev Detela in *Milena Merlakova* sta objavila na *Dunaju*, pa tudi drugod — na primer v povezavi z avstralskimi Slovenci — tudi že precej svoje poezije in proze. Pri

tem zadnjem srečanju sta mi ostali — poleg prejšnje zbirke Kaj (mi) je povedala noč — v rokah dve novi nemško pisani knjižici, njegova z naslovom „Oporoka visokega ptiča“ (Testament des hohen Vogels) in njena zbirka „Desetnica“ (Die zehnte Tochter). Za njeno miselno opredelitev sta si mi — poleg samega naslova zbirke — zdeli izraziti zlasti dve daljši pesmi proti koncu knjižice. V eni nekoliko dvorezno govori o „Pomladi 45“, ki je bila sicer pomlad svobode, a tudi „krvava pomlad, pomlad zmagovalcev“; drugo z naslovom „Demonstracija“ pa zaključuje: „Veliki narodi imajo velike voditelje, mali narodi tega ne smejo pozabiti, saj še danes ležijo mrtvi v velikih vojnih muzejih velikih narodov...“

Najbrž ni lahko ocenjevati pocizjo svoje lastne žene, a Lev Detela se je tega lotil in zanimivo je, da je v daljšem eseju „Temelji slovenskega zdomskega ženskega pesništva“, ki je izšel v reviji „Meddobje“ v Buenos Airesu, celo izpostavil kot vodilni sodobni slovenski zdovski pesnici — Milena Šoukal v Argentini (v ZDA — op. ur.) in Mileno Merlak. Nasploh pa je ta esej o slovenski ženski liriki objavljen v revijalnem tisku slovenske desno naravnane politične emigracije v Južni Ameriki, napisan zelo mirno in korektno, in to ne samo, kar zadeva literaturo v zamejstvu in emigraciji, ampak tudi v matični Sloveniji, začeni z Josipino Turnograjsko, Luizo Pesjakovo in Zofko Kvedrovo prek avtorice, kot sta Vida Taufer in Lily Novy, do sodobnih mladih ustvarjalok, kot so Svetlana Makarovič, Ifigenija Zagoričnik ali Maja Haderlap. Kot pri obeh obravnavanih pesnicah, argentinski (severnoameriški, op. ur.) in dunajski Mileni, odkriva besedni odsev disonančnosti našega sedanjega sveta („ko telesa počasi rjavijo in je starost naglo tu.“), tako ob teh razmišljanjih o slovenski zdovski književnosti nasploh zaslužiš, kako je v občutku desetništva, osamelosti in domotožja, literatura toliko bolj ona večno zelena deteljica sreče, h kateri se vsi tako ali drugače zatekajo.“

likovni svet

Ing. arh. Cveto Robert Mejač

Slovenski politični emigranti smo raztreseni po vsem svetu, med njimi mnogi uspešni in priznani strokovnjaki in umetniki. Naloga SKA je med drugim tudi ta, da le-te povezuje med seboj in slovenski publiko po svetu predstavi njihovo delo. Tega od publikacij iz matične domovine ni pričakovati, če dotični ne priznava vladajočega režima.

Eden takih, v svetu priznanih arhitektov je Cveto Mejač, ki že od leta 1949 uspešno deluje v Avstraliji. Podatke o njegovi življenjski poti in profesionalnem delu povzemamo po avstralskih „Mislih“ in osebnih pismih.

Rojen je bil 3. maja 1914 v Kamniku. Srednjo šolo je naredil v Sremski Mitrovici, univerzitetne študije pa v Beogradu, Firencah in Monakovem. Leta vojne so bila zanj zelo težka: na Reki je bil od Italijanov obsojen na smrt, na ponovnem procesu pa na dvajset let zapora. Okusil je Begunje in Mathausen. Po vojni je delal na ministrstvu ljudske zaščite, v vojaški industriji in grad-

beništvu. Dne 1. oktobra 1948 je pri kamniških Žalah skočil iz vlaka, da si je rešil življenje. Pot ga je preko planin pripeljala v Avstrijo. Po mnogih naključjih in srečih je v septembru leta 1949 prispel v Avstralijo.

Nemogoče bi bilo naštetati vse njegovo profesionalno delo. Načrtoval in gradil je spomenike, hotele, motele, trgovske centre, administrativna središča, šole, olimpijske bazene, celotna naselja, tovarne, parke, bolnišnice...

Omenimo le nekaj njegovih stvaritev: Ulverstone v Tasmaniji se ponaša z Mejačevim edinstvenim spomenikom padlim, restavriral in posodobil je katoliško cerkev v Maryborough, restavriral vas Muldon, projektiral letalsko bazo na Ballarat, mlekarno v Southportu, naredil Project Gold Coast, razne objekte za vezno vlado, Hong Kong Art Centre, satelitsko mesto Subang Java - Kuala Lumpur s 14067 stanovanji. Na svetovni razpis za projekt novega parlamenta v Canberri je poslal projekt, ki sicer ni bil izbran, odkupljen pa je bil kot študijski primer, ki bo služil za poučevanje na fakultetah za arhitekturo. Leta 1965 so zgradili v Kölnu v Zahodni Nemčiji 32 nadstropno zgradbo za Deutsche Kranken Versicherung s popolnoma novim načinom gradnje, ki ga je Mejač patentiral in se imenuje gradnja s prednapetim betonom. Sistem se imenuje po njem in se tehnično piše: MEJAC—LB—SB System. Prva javna zgradba, grajena na ta način v Queenslandu v Avstraliji, je šola Villa Nova, ki jo je Mejač zgradil po naročilu irskih jezuitov. Leta 1953 je predstavil na konferenci v Albury-ju železobetonsko gredo za železniške tračnice — njegovo zamisel še danes uporabljajo.

V Sloveniji je v letih 1946—48 obnavljal cerkev v Stranjah pri Kamniku (po načrtih arhitekta Josipa Plečnika), nadzoroval delo in v tistih težkih časih oskrbel gradbeni material...

Leta 1974 je doživel osebno in profesionalno katastrofo: povodenj v Indooroopilliju (QLD) mu je uničila hišo, premičnino, knjižnico in vsa dela (načrte in dokumente).

Zadnja leta zdaj preživlja v skromnosti, a v lepoti queenslandskih hribov, bolan na pljučih in srcu. V pismu pravi: „Sedaj ne delam več. Ne vidim dobro, dočim uporabljam štiri pare očal. Črte pa samo še tipam, če so pretanke.“ Čeravno kot arhitekt in inženir ne deluje več, pa more še kaj narisati in naslikati. Tako je napravil več slik za slovensko cerkev Vseh svetnikov v Woolangongu (NSW), še vedno riše za revijo avstralskih Slovencev „Misli“ in za publikacije ZSA (Zvezo slovenske akcije), katere aktivni član je od vsega početka, zavzet za bodočnost svoje stare domovine.

utrinki

Lepo so prikazane razmere učiteljevanja in življenja v coni „B“ v zadnji knjigi Pavleta Zidarja „Oljčnik Juda Tadeja“. Roman je psihološko dobro obdelan, je pa obenem ostra kritika slovenske družbe po vojni.

švicarski pisatelj Friedrich Dürrenmatt je dobil nagrado Georga Bücherja, ki jo podeljuje nemška akademija za

Zadnja večerja, olje arh. Mejača v slovenski cerkvi Vseh svetnikov, Woolangong, N. S. W. Original: 3×1,4 m.

jezik in poezijo. Dürrenmatt je zunaj Švice poznan predvsem kot dramaturg. Leta 1983 je prejel evropsko nagrado za literaturo.

V imenu svojega očeta se je zahvalil dr. David Lavrin za imenovanje za častnega člana „Družbe slovenskih študij“. Dr. Janko Lavrin ni formalno imel niti mature, je pa bil imenovan za člana „Kraljevske družbe za umetnost“ (Fellow of the Royal Society of Arts) v Londonu. V Kongresni knjižnici ima do sedaj 33 knjig, med katere ni vključena njegova „Pregled ruske literature“ (Panorama of Russian Literature), ki jo je spisal, ko je bil že osemdeset let star.

Dr. David Lavrin je predstavil prevod zbirke Mateja Bora „Popotnik atomske dobe“, ki ga je opremila umetnica Nora Lavrin, žena in sodelavka slavljencea.

Na sedmem književnem sejmu so lani prvič nastopale skupaj Celovška, Goriška in Celjska Mohorjeva družba. Sejem se je vršil od 18. do 25. novembra 1985. v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Na 7. slovenskem književnem sejmu, ki se je vršil od 18. do 25. novembra l. 1985. v Cankarjevem domu, so prvič nastopale skupaj Celovška, Goriška in Celjska Mohorjeva družba.

Slovenske radijske oddaje v Celovcu so praznovale 40. letnico. Z oddajo je začel Helmut Hartmann s svojo ženo Faniko, ko je vsa Koroška premogla komaj nekaj radijskih aparatov.

Po besedah dr. Tineta Logarja, docenta za dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika na ljubljanski univerzi, je zbranega že 90% gradiva za Slovenski lingvistični atlas, ki naj bi izšel v bližnji prihodnosti. Dr. Tine Logar je promoviral pri dr. Franu Ramovšu z dizertacijo „Horjulski govor“ in je nadaljevalec njegovega dela.

Razen Srbov, Makedoncev in Hrvatov imajo že vsi slovenski narodi svoje nacionalne lingvistične atlase; le slovenski in češki sta še v pripravi.

Na 17. Narodni konvenciji Ameriškega združenja za študij slovenskih jezikov (AAASS), ki pripravlja simpozij v New Orleansu za 20–23. nov. 1986. bodo obravnavali sledeče teme:

21. nov. (dopolodne) ohranjanje jezika v jezikovno mešanih državah. Primerjanje. Razprave bodo podali: Toussaint Hočevar (univ. New Orleans), Jean Martucci (Svet za francoski jezik — Quebec), Robert Minnich (univ. Bergen), Dimitrij Rupel (univ. Ljubljana), Aleš Lokar (univ. Urbino), Timotej Pogačar (univ. Bowling Green State).

21. nov. (popoldne) Pogovorni stiki: Slovenščina in srbohrvaščina v dotiku in odklonu.

Referate bodo podali: Rado L. Lenček (univ. Columbia), Lew R. Micklesen (univ. Washington), Radmila J. Gorup (univ. Columbia), Olga Nedeljković (univ. Illinois v Chicagu), Jadranka Gvozdenović (univ. Amsterdam).

Sobota 22. nov.: Poslovni sestanek Združenja za slovenske študije (SSS).

Nedelja 23. nov.: Slovenska emigracija v Združenih državah. Dosežki preteklosti in smeri bodočih raziskav.

Referate na temo bodo podali: Jože Velikonja (univ. Washington), Matjaž Klemenčič (univ. Maribor), Erik Kovačič (Kongresna knjižnica), Katica Cukjati (univ. Buenos Aires), Bogdan Novak (univ. Toledo), Rudolf M. Susel (Ustanova za slovensko dediščino).

Koordinator bo prof. Toussaint Hočevar z Oddelka za ekonomijo New Orleanske univerze, ki bo ostal na tem mestu tudi za 19. Narodno konvencijo AAASS, ki se bo vršila v Bostonu od 5. do 8. nov. 1987.

Sedanji urednik za SSS (Society for Slovene Studies) je prof. Tom Prisley z univ. Alberta (Kanada), blagajnik pa je William W. Derbyshire z Rutgers univerze (New Yersey).

V izvršni odbor sta bila letos izvoljena prof. James Davis in Bogdan Novak.

Umrl je 6. oktobra 1985 v Pensilvaniji, ZDA dr. Ludvik Čepon. Pokojni je doktoriral s tezo „Nauk sv. Avguština o stvarjenju“ l. 1940 v Ljubljani. Pisal je v Bogoslovni vestnik, medtem ko je poučeval na bogoslovni fakulteti (Literarne vrste in eksegeza, Individualnost svetopisemskega pisatelja in Sveto pismo). V „Ameriškem Slovincu“ je pisal pod stalno zaglavje „Duhovne misli“, medtem ko je poučeval semitske biblične jezike, nemščino in ruščino. V Trstu je izdal l. 1954 „Bežna srečanja z verami Indije, južnoazijskih dežel in Japonske“.

V Buenos Airesu pa je sodeloval s filozofsko-religioznimi razpravami v Vrednotah.

Njegovo zadnje objavljeno delo so „Vtisi in misli iz Rusije“, ki je izšlo v Trstu l. 1982, imel pa je v načrtu še „Cankarjev nazor o Cerkvah kot instituciji“.

T. B.

dogajanja

Katoliška univerza v Asunción del Paraguay je izdala študijo Alfreda Vare „La construcción guaraní de la realidad“ (Pogled Guaranijev na dejanskost), ki je zbudila pozornost „Centra za antropološke študije“ (Centro de estudios antropológicos). Adrián Irala Burgos, ki izdaja publikacije Centra Katoliške univerze v Asunción del Paraguay, pravi, da je Vera psihoanalist, ki z njemu lastno metodo raziskuje in skuša razumeti pojem svetega v življenju Guaranijev. S podobnimi študijami se je bavila prof. Branka Sušnik že pred desetletji, vendar z drugega zornega kota. Medtem ko Vera raziskuje mite v vsakdanjem življenju, je Branka Sušnik živela in delala „in situ“, kar daje večjo vrednost njenemu delu. Pred dobrim dvajsetletjem je objavljala tudi v Meddobju svoje filozofske izsledke. Prejemniki letošnjih Prešernovih nagrad so: Marjan Pogačnik, za življenjsko delo v grafiki, Dominik Smole, pesnik in dramatik (po mnenju kritike doma in zunaj, je najboljšo delo „Antigona“, ki jo je treba uvrstiti takoj za Cankarjevimi deli), Gregor Strniša, pesnik, za zaokrožen pesniški opus. Strniša je začel objavljati v revijah, l. 1959 je izdal zbirko „Mozaik“, nato „Odisej“, „Zvezde“ in l. 1983 zbirko „Vesolje“.

Na seznamu založb, ki ga je izdalo avstrijsko ministrstvo za vzgojo, umetnost in šport, je omenjena Mohorjeva družba, založba „Drava“, med revijami pa so omenjene „Log“ in „Mladje“.

V zadnji številki „Loga“ (Zeitschrift für internationale Literatur) št. 29/1985, sodelujejo Lev Detela z esejem „Die Literatur im mitteleuropäischen Raum“ (Književnost Srednje Evrope), Milena Merlak s prozo in liriko „Die Farbe des Schnees“ (Barva snega) in Janko Ferk s pesmijo „e = mc²“.

Prešernov „Krst pri Savici“ je izšel ponovno v Ljubljani v nakladi 30.000 izvodov. Delo je ilustriral Ivan Seljak. Visoka naklada je nekaj izjemnega.

„Vuelta Sudamericana“ (Povratek Južne Amerike) bo ime novi reviji, ki bo imela uredništvo v Mehiki, drugi urednik pa bo v Buenos Airesu. Gradivo bo prispevala „Vuelta“ iz Mehike 60% in 40% iz drugih držav Južne Amerike. Mehikiški urednik bo Octavio Paz, v Buenos Airesu pa bo Danubio Torres Fierro, ki je sedaj kulturni atašé v Buenos Airesu. V mehiški „Vuelti“ objavljajo Carlos Fuentes, Octavio Paz, Milan Kundera, Bioy Casares, Vargas Llosa, prej tudi Borges. S tem mislijo pritegniti še druge južnoameriške pisatelje, obenem pa poceniti izdajo in jo povečati.

CORREO ARGENTINO COR. CENTRAL Y SUC 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo. Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzije Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina.